

عرصه‌های جهاد کبیر

جهاد کبیر دارای دو وجه کلی است؛ وجه ایجابی و وجه سلبی. در آنجا که رهبری از عدم اطاعت و تبعیت نکردن از دشمن سخن می‌گویند، در واقع، به وجه سلبی جهاد کبیر پرداخته‌اند اما زمانی که به استحکام بخشی درونی قدرت و این که دین اسلام دارای برنامه و طرح مستقلی برای اداره و هدایت بشر و زندگی اجتماعی و سیاسی وی است، وجه ایجابی جهاد کبیر را مد نظر قرار داده‌اند. البته هر دوی این وجوه معطوف به مقابله با دشمنان نظام و انقلاب اسلامی است.

از کلیدواژه‌هایی که در تبیین جهاد کبیر نباید غفلت کرد، اطاعت و تبعیت است. زیرا هدفگذاری دشمن به اطاعت و تبعیت کشیدن و یوغ بندگی و بردگی مجدد به گردن جامعه اسلامی ما انداختن است که خداوند صاحب عزت، برای مقابله با آن به پیامبرش تاکید می‌کند که در این راه جهاد کبیر لازم است. اطاعت و تبعیت با مشتقاتشان حدود ده بار در قرآن تکرار شده است. چهار آیه با لاتطع و شش آیه با لاتتبع در قرآن آمده است. مفهوم تبعیت اعم از اطاعت است؛ زیرا اطاعت از ریشه طوع با میل و پذیرش است اما تبعیت فراتر از آن بوده، هم می‌تواند با میل باشد و هم با زور. خطاب تمام این ده آیه به شخص پیامبر اعظم (ص) است.

به تعبیر رهبر معظم انقلاب این تبعیت نکردن آن قدر مهم است که خدای متعال، پیغمبر خود را مکرر به آن توصیه می‌کند. آیه‌ی تکان دهنده‌ی اول سوره‌ی مبارکه‌ی احزاب: «يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ اتَّقِ اللَّهَ وَلَا تُطِعِ الْكَافِرِينَ وَالْمُنَافِقِينَ»؛ ای پیغمبر! تقوا داشته باش و از کافران و منافقان تبعیت نکن؛ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا، ما می‌دانیم مشکلات تو را، ما می‌دانیم فشارهایی که بر تو وارد می‌کنند تا تو را وادار به تبعیت کنند - تهدید می‌کنند، تطمیع می‌کنند - اما شما مراقب امر و نهی الهی باش، اتَّقِ اللَّهَ، حواست جمع باشد. وَلَا تُطِعِ الْكَافِرِينَ؛ این اطاعت نکردن از کافرین، آن چیز بزرگ و مهمی است که خدای متعال با این لحن با پیغمبرش حرف می‌زند. خب، اطاعت از کافرین نکن، پس چه کار کن؟ وَ اتَّبِعْ مَا يُوْحَىٰ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا؛ از آن‌ها تبعیت نکن؛ تو برنامه داری؛ تو برنامه‌ی کار داری، برنامه‌ی زندگی داری؛ وحی الهی تو را تنها نگذاشته است؛ قرآن در اختیار تو است، اسلام در اختیار تو است، برنامه‌ی اسلام در اختیار تو است؛ این‌را برو.^۱

اما نکته قابل توجه آن است که در صدر آیه و به عنوان مبنای اعتقادی جهاد کبیر، تاکید می‌شود که از کافران اطاعت مکن، یعنی لازمه آماده شدن و موفقیت در میدان جهاد کبیر، پذیرش و باور قلبی ممنوعیت اطاعت از کافران است. به تعبیر روشن‌تر؛ کسی که نظام اعتقادی و فکری اسلام را پذیرفت، باید اطاعت کامل از دستورات الهی را مبنای تصمیمات و اندیشه و اعمال و رفتار خویش در هر لحظه قرار دهد و در حقیقت همین اطاعت کامل، شاخصه ایمان کامل به خداست، چنان که در آیات قرآن، روی گرداندن از اطاعت خدا، مصداق کفر شمرده شده است (آل عمران / ۳۲) و مقام اطاعت کنندگان از خدا و پیامبر (ص)،

بر خور داری از نعمات الهی و مجاورت با پیامبران و صدیقان و شهدا و صالحان، عنوان شده (نساء / ۶۹) و تاکید شده که سرپیچی از اطاعت خدا و رسول، موجب ضایع شدن اعمال است (محمد / ۳۳) و اطاعت از پیامبر (ص) موجب هدایت (نور / ۵۴) و در آیات مختلف پس از تاکید در باره نماز، زکات (نور / ۵۶)، پرهیز از اختلاف (انفال / ۴۶)، انفال و اصلاح ذات البین (انفال / ۱)، اطاعت از خدا و رسول به عنوان مهم ترین اصل مورد تاکید قرار گرفته است.

با پذیرش این دسته بندی و قائل شدن به وجوه ایجابی و سلبی، می توان از عرصه های مختلف جهاد کبیر در کلام و بیان رهبر معظم انقلاب سخن گفت. به این معنا که جهاد کبیر عرصه های مختلفی دارد و باید وجوه عدم تبعیت در هماهنگی با هم در همه این عرصه ها کار کرد خود را که عدم تبعیت و اطاعت از دشمن نشان دهد. ممکن است مبارزه با دشمن در عرصه فرهنگی یا امنیتی یا سیاسی و یا اقتصادی و یا در همه عرصه ها و ابعاد باشد. مبارزه در جهاد کبیر نیز همانند نبرد میدانی با دشمن، به شناخت، آگاهی، دشمن شناسی و جریان شناسی نیاز دارد. علاوه بر آن باید با تبیین موضوع این شناخت و آمادگی برای مقابله با دشمن و عدم تبعیت از آن، در جامعه و آحاد مردم، نخبگان و مسئولان فراگیر شود. برخی از عرصه های مهم جهاد کبیر در شرایط کنونی جامعه ما عبارتند از ؛

۱- جهاد کبیر در عرصه سیاسی

عدم اطاعت و تبعیت در عرصه سیاسی، یعنی ما باید مراقب نفوذ دشمن در عرصه های مختلف به ویژه حوزه مناسبات سیاسی باشیم که امروز با طرح مذاکرات هسته ای شرایط ویژه ای پیدا کرده و برخی از افراد و جریان های سیاسی با صحنه آرایبی تمایل دارند، آن را به عنوان الگویی موفق به سایر حوزه ها نیز تعمیم بدهند در حالی که اسناد و اظهارات مقامات مسئول خارجی و داخلی موفقیت جدی را تا کنون نشان نداده است. جهاد کبیر در عرصه منطقه ای نیز به این معنی است که مراقب نفوذ دشمن به ساختارهای منطقه ای و تحت تاثیر قرار دادن نفوذ منطقه ای خودمان باشیم. مراقب این باشیم که به اسم تعامل برای عرصه فعالیت و نقش آفرینی ما در تحولات سیاسی منطقه ای و جهانی دشمن الگو و نسخه تعریف نکند و ابتکار عمل سیاسی را از ما و گفتمان انقلاب و نظام اسلامی نگیرد.

۲- جهاد کبیر در عرصه فرهنگی - اجتماعی

جهاد کبیر در این عرصه مبارزه با ولنگاری فرهنگی و آسیب ها و مفسد اجتماعی موجود در جامعه است که هم زمینه های نگرانی رهبر معظم انقلاب را فراهم کرده و هم نارضایتی و احساس ناامنی فرهنگی خانواده ها و مردم را افزایش داده است. البته مبرهن است که مبارزه و جهاد کبیر در این حوزه تنها از عهده دولت و نهادها بر نمی آید و باید مردم مانند عرصه جهاد اصغر در دوران شکوهمند دفاع مقدس گام در این راه گذاشته، دست در دست مسئولان و دلسوزان به سامان این امور همت گمارند. اجازه

فعالیت و باز کردن میدان نقش آفرینی در این عرصه به روی نیروهای دلسوز و مجموعه های حزب اللهی به توصیه رهبر معظم انقلاب بسیار راهگشا خواهد بود.

طبق گزارش ۵ جلدی اخیر وزارت کشور به مجلس شورای اسلامی که در آن به احصاء و فهرست برخی مفاسد فرهنگی و آسیب های اجتماعی اشاره شده بود، وضعیت بگرنج و نابسامانی در حوزه اجتماعی و فرهنگی حاکم است. بدون تردید، در ایجاد بخشی از آنها داستان آلوده دشمنان به وضوح مشاهده می شود و باید با فهم این موضوع که دشمنان در تهدیدات هوشمند خودشان نقاط آسیب پذیر جامعه ما را در حوزه های اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی نشانه رفته، با عزم جدی در این ساحت بکوشیم. اما بخش دوم علت نابسامانی های فرهنگی و اجتماعی ما به نابسامانی و به هم ریختگی مدیریتی و عدم شفافیت مرزهای مسئولیتی سازمان های متعدد فرهنگی و اجتماعی مربوط می شود که هیچ ستاد هماهنگی و تقسیم کار هم افزایانه در آنها ملاحظه نمی شود. این در حالی است که امروز حدود ۳۵ نهاد و سازمان در کشور به نوعی در این حوزه مسئولیت دارند و بودجه های کلانی را بدون خروجی ملموس هزینه می نمایند.

آنچه امروز مشاهده می شود با آنچه که باید به شکل واقعی در عرصه جهاد کبیر اتفاق بیفتد همخوانی ندارد. بخشی از مسئولان ما براساس فرهنگ لیبرالی حرکت می کنند و اعتقادی به جهاد اکبر و اصغر و جهاد کبیر ندارند. شاید در ظاهر حرف از این نوع جهادها بزنند اما در عمل چنین رویکردی ندارند. در واقع فرهنگ لیبرال به حدی در وجود آنها رخنه کرده که نمی توانند در مسیر جهاد کبیر حرکت کنند. به تعبیر دیگر این فرهنگ به آنها اجازه اقدامات جهادی را در عرصه های مختلف نمی دهد.

۳- جهاد کبیر در عرصه اقتصادی

به نظر می رسد با توجه به بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار با اعضای مجلس خبرگان، شرط اول ورود به جهاد کبیر در هر عرصه ای، مرعوب نشدن در برابر دشمن باشد. با تفکر آنگوشت بزباش و مرعوب شدن در برابر توانمندی صنایع نظامی و غیرنظامی غرب نمی توان ورودی به جهاد کبیر اقتصادی داشت. شرط اول، ایمان به توانمندی های درونی و توکل به خداست. شرط دوم ورود به جهاد کبیر، اعتقاد به اقتصاد مقاومتی به عنوان تنها راه نجات کشور خواهد بود. مسلماً دولت با تز اقتصاد نئوکینزی نمی تواند سکان دار صالح قرارگاه اقتصاد مقاومتی و خواهان زنده کردن تولید داخلی باشد.

شناسایی و تعیین فعالیت های اقتصادی مادر و دارای اولویت و برنامه ریزی برای سرمایه گذاری و تمرکز در آن حوزه ها گام اول جهاد کبیر به شمار می رود. در این گام باید استراتژی پیشرفت صنعت و کشاورزی کشور مبتنی بر الگوی ایرانی - اسلامی نگارش شود و برای اجرا به دولت ابلاغ گردد. این سند استراتژیک مانیفستی خواهد بود که به ما می گوید در چه زمینه اقتصادی جلو برویم، در کدام حوزه های صنعتی و معدنی، کشاورزی، بازرگانی و تجاری مولد وارد شویم. نتیجه این امر احصاء رشته های اساسی مزیت دار در کشور خواهد بود که همه فعالیت های کشور و ظرفیت ها، حول آنها شکل خواهند گرفت. گام دوم جهاد کبیر اقتصادی

احیاء تولید ملی با اتکاء به دو رکن فرهنگ جهاد اقتصادی و اعتقاد به ظرفیت‌های داخلی کشور است. کنترل واردات، حذف قاچاق (۲۷ میلیارد دلار در سال) و بهره‌برداری از بازارهای کشورهای همجوار، تامین سرمایه در گردش صنایع تعطیل شده (بیش از ۶۰ درصد صنایع کشور)، تقویت و حمایت از شرکت‌ها و صنایع دانش بنیان، هدایت نیروی کار تحصیل کرده به سمت تولید، رفع موانع تولید و حذف قوانین قدیمی مزاحم، تبلیغ و ترویج فرهنگ تولید و مصرف داخلی را در این گام می‌توان تعریف نمود. تا زمانی که واردکنندگان بزرگ کالا در تدوین سیاست‌های اقتصادی دولت دستان بازی دارند؛ این گام برداشته نخواهد شد.^۲

اصلاح الگوی مصرف و هدایت منابع مالی آزاد شده در پسابرجام به سمت تولید با ارزش افزوده بالا گام سوم و چهارم جهاد کبیر اقتصادی است. ارزش افزوده بالا در صنایع دانش بنیان نهفته است. حمایت از پارک علم و فناوری کمکی خواهد بود برای صنعت برای ایجاد ارزش افزوده بالاتر نسبت به محصول تولیدی. نتیجه حمایت از صنایع دانش بنیان را می‌توان با این مثال‌ها ملموس کرد. اصلاح نظامات اقتصادی کشور همچون نظام بانکداری، گمرک، مالیات، مسکن و ... مبتنی بر احکام و شعائر اسلامی گام دیگری است که باید برداشت.

---

۲. «جهاد کبیر اقتصادی؛ پیش شرط‌ها و گام‌های اجرایی»، کیهان، تاریخ ۹۵/۳/۱۶.